

žena

lamželezo

STANISLAV BERAN

a polykač

ohně

HOST

© Stanislav Beran, 2013

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2013 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-7491-008-1 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7491-009-8 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7491-010-4 (Formát PDF pro čtečky)

ISBN 978-80-7491-011-1 (Formát MobiPocket)

žena

lamželezo

STANISLAV BERAN

a *po*lykač

ohně

host, brno 2013

victor

je vítěz

stanislav beran

Lidé za oknem ranního autobusu mu připomínali černé balónky, nehybně se vznášející ve vzduchu. Stál na zastávce v oblaku modrého dýmu a sledoval, jak vůz pomalu odjíždí z náměstí a noří se do ulice. Pak se otočil a odcházel. Náměstí bylo prázdné, ještě ani nešel nikdo do práce. Minulo ho pomalu jedoucí policejní auto, přidal do kroku a na nejbližší křižovatce odbočil.

Doma se převlékl do pyžama, natáhl budík a lehl si do postele. Další jede v jedenáct čtyřicet, má dost času. Zavřel oči, zábly ho nohy, třel chodidla o sebe a poslouchal zvuky pomalu se probouzející ulice. Auta, klapot vysokých dámských podpatků o asfalt, psí zaštěkání. Věděl, že neusne, ale spánek bylo to jediné, o co se mohl pokusit. Do jedenácti, pak musí zpátky.

Zařinčel zvonek u dveří, vyděsil se a vyskočil z postele. U dveří natáhl řetízek a odkryl špehýrku. Ulehčeně si oddechl a otevřel.

„Ahoj, můžu dál?“ řekl mladík na chodbě a vrazil nohu do dveří.

„Pojď, co se děje?“ zavřel za ním a šoural se do kuchyně. Ptát se nemusel. Kontrola. Poslala ho matka, nejspíš. Anebo se přišel přesvědčit sám od sebe, jak to starý táta vede.

„Chceš kafe?“ zeptal se a ukázal na židli.

„Dobrý, uvařím si sám,“ otevřel syn kredenc a vytáhl pikslu s kávou. Hledá flašky, obvyklý rituál, prohlédne kuchyň, pak půjde na záchod a prošmejdí zbytek. Bylo mu to jedno, byl čistý, nenajde nic. Vypije kafe a půjde do školy.

„Byls na náměstí?“

„To víš, člověk žije ve zvyku. Nic na tom není, nikomu to nevadí.“

„Jasně, jen se ptám. Byl plnej?“

„Všichni seděli, v pořádku. Odjeli na čas.“

Kluk míchal lžičkou v hrnku a prohlížel si tátu. Minulý týden vypadal líp, dneska mu na obličeji vyskočily rudé fleky, oči

má podivně tmavé, jakoby zapadlé. To budou játra. Ale flašku žádnou nenašel a vypadá střízlivě. Možná měl jen špatnou noc. To mámě neřekne, hned by se sem rozběhla a udělala scénu, zase by chtěla, aby se vrátil na léčení nebo aspoň došel k doktorovi. Chodil sem nerad, ale věděl, že musí, nechtěl ho tu nechávat úplně samotného, kdyby začal zase chlastat, bylo potřeba přijít na to co nejdřív a postarat se o to. S otcem to uměl, neměli mezi sebou žádné spory, když sem přišla matka, hrozilo pokaždé, že se pohádají a on že v rozčilení udělá nějakou pitomost. To věděli všichni. A tahle jeho podivná potřeba být u odjezdu každého dálkového autobusu, vždyť o nic nejde.

„Jen si odskočím,“ vstal a odešel.

Otec bez hnutí sledoval kouřící hrnek. Doufal, že se na záchodě nebude moc rozhlížet.

„Co to je?“ posadil se syn ke stolu a položil na něj otrhaný školní sešit.

„Tohle? Sešit přece. Díval ses do toho?“

„Vidím, že je to sešit, nedělej ze mě blbce. Ptám se, co je to za sešit.“

„Tak se koukni. To je z léčebny. Chtěli to po nás, abysme si zapisovali. Cokoliv nás napadlo, o sobě, o doktorech, o chlastu. O životě, říkali, pište, co chcete, co jste třeba chtěli někomu říct, a už neřekli, nebo chtěli udělat, a neudělali, co si myslíte o sobě a svém problému. Celkem nic zajímavého, většina chlapů psala o tom, jak je serou spolubydlící, nebo o ženských.“

„Cos psal ty?“

„Tak si to přečti, jestli chceš. Jak říkám, nic zvláštního. Museli jsme to dávat číst doktorům, takže byli všichni dost opatrný.“

„Máma to viděla?“

„Zbláznil ses? Přece jí nebudu ukazovat, co se se mnou dělo. Ona to stejně ani vědět nechtěla, jí stačilo, že jsem tam šel. Víc nepotřebovala.“

„A cos čekal? Vytáhli tě ožralýho z autobusu plnýho lidí rovnou na ulici, můžeš bejt rád, že tě nezavřeli. Co jinýho měla udělat? Vydržela to s tebou dýl, než měla. Dýl, než sis ty zasloužil.“

„Dobře, dobře, asi máš pravdu.“

„Jasně, že mám. Měla tě plný zuby, byla na všechno sama, domů ses chodil akorát vyspat, choval ses jako dobytek, promiň, že ti to musím říct takhle, ale měl jsem mockrát chuť dát ti přes držku. V patnácti to asi nejsou nejlepší pocity, který má syn vůči svému tátovi. Měls tam jít mnohem dřív, ona tě měla donutit.“

„Hele, nepřeháněj, tohle už jsem slyšel stokrát. Od tebe i od ní. Snažím se, to přece vidíš. Není to sranda, práce není, jsem v hajzlu, a stejně nepiju. To přece není špatný.“

„A ještě to stokrát uslyšíš. Ale to je jedno, víš to stejně dobře jako já. Mě zajímá tohle, můžu si to půjčit?“

„Jasně. Ale co tam chceš vyčíst? Mě přece znáš, víš, jakej jsem.“

„Jenže ať jseš, jakej chceš, pořád jseš můj táta. Lidi se chovaj jinak před cizíma lidma, říkaj jiný věci, než si myslej. Nebo než cítí. Já chci vědět, co si myslí člověk, kterýho někam zavřou, ne proto, že něco ukradl nebo někoho zabil, prostě normální chlap, kterej je nemocnej a je sám. Jestli mu chybí i něco jinýho než jen chlast. Třeba já. Nebo máma. Neboj, nikdo jinej to neuvidí. Tímhle se fakt chlubit nebudu.“

„Jak myslíš,“ pokrčil rameny.

„Bude osm,“ vstal syn od stolu a strčil sešit do tašky. „Musím jít.“

„Kdy přijdeš?“

„Příští tejden, jako vždycky. Dík za kafe.“

„Pozdravuj mámu, řekni jí, že jsem v pořádku.“

„Jasně, ahoj,“ zavřel za sebou syn dveře. Vyšel před dům a spěchal směrem ke škole. Neměl tyhle své povinné návštěvy rád, proto chodil ráno, kdy ho otec nemohl zdržovat. Nenašel nic,

byť vypadal v pořádku, měl vypráno. Svým způsobem ho uráželo chodit kontrolovat vlastního otce jako malého kluka. Když tehdy odešel na léčení, překvapilo ho, že měl s pitím problémy, nikdy mu to tak nepřipadalo. Pil, ale tak nějak nenápadně, tu pivo, před spaním trochu kořalky, víno při oslavě. Jako každý. Když se pak vrátil, uvědomil si s údivem, že mu najednou připadá čistší, zmizela rudá odulost v obličejích, byl oholený a trochu pohublý. Matka se s ním ale vidět nechtěla.

„Lidem jako on se nedá věřit,“ řekla a napsala na kus papíru seznam věcí, které si měl z bytu co nejdřív vystěhovat.

Do třídy vešel zároveň s profesorem.

Okna jsou plná podivných barevných ještěrek, venku je zima, tak asi zmrzly. Postelí je pět, lidí tři. Stelu raději hned po probuzení, bojím se, že bych později třeba zapomněl, v době úpravy lůžka odjíždí dálkař na Brno. Před nedávnem na tu linku nasadili nový mercedes. Mercedes je dobrá značka, taky se tak prý jmenujou ženské ve Francii a ve Španělsku. Poprosím sestru o nůžky na nehty, zapomněl jsem si je přivést, když mi nehty přerostou, koušu si je až do masa a v záděrách se drží špína. Ještěrky jsou obojživelníci bez vlastní termoregulace, možná na jaře obživnou a z okna slezou. Byl bych rád, připadá mi, že mě sledují.

Lednové datum, tou dobou bylo slovo táta u nich doma tabu, matka se chovala, jako by nikdo takový nikdy nebyl.

„Švarci, k tabuli,“ zaznělo od katedry. Odložil sešit a pomalu došel k tabuli. „Vyskloňujte victor,“ poručil profesor a dál listoval v knize. Načmáral rychle slova na tabuli a odložil křídou. „V pořádku,“ přelétl profesor tabuli očima. „Posaďte se a věnujte nám laskavě pozornost.“

Sedl si, pozoroval otcův otevřený sešit na lavici a snažil se rozpoznat slova. Připadá mi, že mě sledují, poslední věta, kterou stihl přečíst, i jemu to zrovna teď tak připadalo. Victor je vítěz, Viktor je otec. Viktor Švarc, černý vítěz, stížený alkoholovým

stihomamem. Pitomá náhoda. Asi si šel ještě lehnout, první autobus odjíždí z náměstí v pět ráno a on si ho nemůže nechat ujet. Co pak může člověk jako dělat celý zbytek dne? Uvědomil si najednou, jak blízké je jeho uvažování tomu otcovu, jak bezradný by si nejspíš připadal, kdyby zmizel otcův problém a on vypadl z té příjemné role starostlivého syna, nárazníku mezi rodiči. Není to zlé vědomí, být potřebný bez vlastní iniciativy.

Vytekla záchod, někdo do něj nacpal zmuchlané ponožky. Vzpomněl jsem si při tom, jak jsem jednou o dušičkách vezl autobus plný lidí v černém, kytky a tak. To byla ještě městská, hřbitov je na konečné, a měl jsem čtvrt hodiny času, šel jsem s nima. Hroby nemám rád, byl to jen nápad, výraz dobré vůle, zvláštní věc. Na náš hrob nikdo nechodí, byl špinavý, plný listí, zlato v písmenech zašlé. Deska na hrobě byla prasklá, v prasklině nacpané nějaké chciplé zvíře, byly vidět jen zadní nohy a ocas. Vypadalo jako ponožky, které nakonec vytáhli ze záchodu. Nechal jsem to tak, spěchal jsem zpátky, abych vyjel na čas. Dostal jsem zprávu od Marty, že na mě často myslí a drží mi palce. Až se vrátím, chce se rozvést. Zvládnou deset kliků a čtvrt hodiny běhu. Délka minuty je závislá na druhu činnosti a frekvenci srdečního tepu. Mizí ranní tlak v očích. Díky teplejšímu počasí je možné pracovat na zahradě, kvetou bledule, při hrabání starého listí je pokaždé hráběmi poničím. Spíme u otevřeného okna. Bledule jsem kupoval každé jaro Martě u staré prodavačky na nádraží. Dával jí je Petr, když byl ještě kluk. Kárnet říká, že je nosil taky, kradl je z váziček na hřbitově. Když to říká, znovu si vzpomínám na mršinu, kterou jsem našel o dušičkách na našem hrobě. Kárnet je vedoucí sousedního pokoje, v léčebně recidivista.

Zazvonilo, profesor beze slova sebral knihu a odešel. Ty bledule si pamatoval, otec mu je vždycky dal až doma na chodbě, schoval je za zády a nesl matce do kuchyně. Dokud byl kluk, ta věta mu lichotila. Byl, teď už není.

„Co čteš?“ naklonil se k němu spolužák Vondrka.

„Nic, jen takový poznámky, nic zajímavýho,“ zavřel rychle sešit a vstal ze židle.

„Tak promiň,“ pokrčil Vondrka rameny a odešel. Kárnet, o něm otec jednou vyprávěl. Chytil mouchy a zavíral je do sklenice, na konci léta jich prý měl tu sklenici plnou. Otec to považoval za nelidské, moucha nemůže za to, čím je a proč, chová se jen jako hmyz. „Je to, jako bys z chlapa chtěl udělat ženskou nebo ze psa kočku,“ řekl. Nakonec to, čím byl on, předělal v něco jiného, těžko říct, jestli lepšího, kdo ví, možná si to i uvědomoval. Sešit mu vrátí, nechce to říct, doufal, že se dozví něco o sobě, o mámě, tohle bylo jen něco jako domácí úkol. Jen dneska, řekl si a nalisťoval sešit až téměř na konec.

Deky, které tu máme, v chladu nehřejí a v létě je pod nimi zatuchlé vedro, jako by vydechovaly pachy těch, kteří pod nimi leželi před námi. Městská hromadná poprava. Ve skupině nemáme žádného faráře, učitele jo. Syn by chtěl být učitel, Marta souhlasí, mně to nepřipadá jako dobrý nápad, myslím, že lidé, kteří se živí mluvením, mají větší sklony omluvit svoje vlastní slabosti. Slaboch zůstane slabochem, kdyby řekl nevímco. Jeden z nás je trumpetista, trubka je nástroj, na který nejde zahrát smutnou melodii. Říká, že to není pravda, že hra na trubku je převtělený pláč, že nejopravdověji zní, když je člověku nejhůř. Zanedlouho půjdu domů a na antabus budu docházet ambulantně. Zahrada ztmavla stínem, na cestách se ve větru točí prachové víry. Nemám nic.

Dál číst nechtěl, najednou si nebyl vůbec jistý, jestli otcí léčebna pomohla. Celou tu dobu plánoval, že ho navštíví, nakonec se mu to nepodařilo. Musel se cítit osaměle, sám mezi svými. Uložil sešit do batohu.

Na oběd nešel, zamířil rovnou k otcovu bytu, hodil sešit do schránky a loudal se pryč. Nejspíš je doma, vrátil se z náměstí, kde vyprovodil polední autobus. Autobusy byly to poslední, co mu

zůstalo, a on to nejspíš věděl. Dětský zvyk, kterým se odmítal tajit. Zarazil se, pak i on zamířil tím směrem. Kostel, zaparkovaná auta a nástupní ostrůvek před úřadem. Posadil se na lavičku a pozoroval to místo. Stará paní kouřící cigaretu, studentky, krátká fronta před trafikou. Přemýšlel, jestli otec vnímá i něco z těch dalších věcí, které se na náměstí dějí. Zdraví známé nebo se jim naopak vyhýbá? Anebo sem opravdu chodí jen proto, aby viděl odjíždět autobus? Vyprovodit. Lidé sedí uvnitř, různí lidé, kteří mají často společné jen místo na sedadle a jeho otce, nenápadně postávajícího opodál. A oni o něm nevědí, je pět hodin ráno a většina z nich znovu usíná, v poledne odjíždějí na odpolední do fabriky. A on je něco jako talisman pro šťastnou cestu, už je nemůže vézt, proměnil svoji odpovědnost fyzickou v duševní.

Na kostelní věži se ozvaly zvony, podíval se na hodinky. Sedí tu dlouho, déle než si myslel. Při sledování pohybu lidí čas utíká, uvědomil si. Možná další důvod. Jeho dny jsou bez cíle, když nemá tohle. Bez cíle a příliš dlouhé. Možná, že i on kdysi na tom samém místě přemýšlel nad někým, kým se časem sám stal. Nad policajtem uklizeným na tohle poklidné místo, kde se nic neděje, nad zelinářem, který svůj vyprodaný krámeček nesloží ještě další hodinu, nad důchodcem s pytlíkem plným rohlíků pro holuby, kteří tu nejsou. Najednou to pochopil. Tohle není místo, kde se čeká, až skončí den, tohle je pro někoho svět, kterému dokáže rozumět. A otec to pochopil, žil tu ve svém světě, který měl rád, a jemu ten rád vyhovuje.

Sáhl do batohu, vytáhl sešit. Latinská slovíčka. Victor. Z bundy vytáhl propisku a na poslední stránku sešitu napsal: stará paní s cigaretou u odpadkového koše je kronika náměstí. Otevřené dveře trafiky jako brána do ráje, ošlapaná dlažba je krev vařící se na podrážkách bot. Odložil sešit a rozhlédl se. Jediné, co se nehýbalo, byly domy kolem. Syn svého otce, kterého svým způsobem neměl rád, přesto cítil, že mu čím dál víc začíná rozumět.